

Afrika si musí pomoci sama, Západ to udělat nemůže a ani by se o to neměl pokoušet. Výsledky minulých snah totiž mluví za vše.

Autor: Kim du Toit

Když přijde na přetřes Afrika a její problémy, západní společnost a především Američané narážejí ve svém myšlení na logickou překážku, která jim znemožňuje celou záležitost dostatečně jasně zanalyzovat. Jedná se o odlišné chápání hodnoty lidského života na Západě (drahocenný, je třeba ho chránit za každou cenu, atd.) ve srovnání s tím, jak na život i smrt nahlížejí v Africe. Dovolte mi to trochu rozvést.

V Africe je život laciný. Dá se tu umřít tolika možnými způsoby, že smrt tady působí mnohem „přítomněji“ než na Západě. Může vás zabít uštknutí hada, kousnutí hmyzu, útok divokého zvířete, nemoc, hlad, otrava jídlem... seznam takřka nebere konce. Svého času umíralo víc Afričanů po útoku krokodýla než kulkou. Když to k tomu připočteme poněkud všednější lidské tragédie (vražda, napadení, války atp.), začne nám být jasné, proč je očekávaná délka života v Africe tak nízká - ve skutečnosti děsivě nízká, když ze statistik odečtete bílé Jihoafričany (kteří obvykle vedou urbanizovaný, západní život a odpovídajícím způsobem se také chovají a vypadají). Když konečně dosadíte do rovnice hrozivou epidemii AIDS, lidé narození

v subsaharské Africe v tomto století budou moci mluvit o štěstí, když přežijí své čtyřicáté narozeniny.

V Africe jsem žil přes třicet let. Protože jsem tam vyrostl, osvojil jsem si některé v západním civilizačním okruhu ne úplně běžné africké rysy. Takřka lhostejný postoj ke smrti je jedním z nich (dalším pak panický strach z hadů.)

Díky svým zkušenostem s Afrikou mnou jen málokdy otřese pohled na smrt, pokud tedy nejde o nehodu nebo někoho mně blízkého. (Smrt cizích lidí ostatní samozřejmě povětšinou ignorují.) Z okruhu asi 18 přátel mého dětství a dospívání, které jsem považoval za „blízké,“ jich dnes žije už jen deset – a ani jeden z nich nepřekročil padesátku.

Dva zabily miny během vojenské služby v Namibii. Tři zahynuli v děsivých automobilových nehodách (a pokud chcete namítnout, že k těm přece dochází i mimo Afriku, při jedné z nich proletěla antilopa kudu předním sklem a prorazila mému příteli kopytem hrudník – to se třeba na Floridě jistě každý den nestává). Jednoho uštknul had a dva zemřeli na infarkt. Ten si vyžádal i život dalšího z nich, který však navíc byl nenapravitelný opilec. Dva zastřelili lupiči. Poslední si jednoho dne vzal surfovací prkno a už ho nikdy nikdo neviděl (zmínil jsem, že sladké i slané vody kolem a v Africe jsou plné žraloků?). V Jižní Africe nejsem v tomto ohledu vůbec výjimkou a na sever od řeky Limpopo (která tvoří hranici se Zimbabwe) jsou statistiky pravděpodobně ještě mnohem horší.

Smrt se však nezasedla jen na mé přátele. Když jsem ještě žil v Johannesburgu, v novinách se každý den objevovaly zprávy o lidech rozsápaných lvy, zabitých znepřáteleným kmenem nebo nějakou hroznou nemocí (a to bylo ještě v Africe před AIDS) a vůbec různých obětech jedné z mnoha afrických reakcí na populační explozi. Připočtete k tomu oběti astronomické zločinnosti, nemocí, chudoby, záplav, hladomorů, dopravy i policie a pomalu začnete dostávat náležitou představu.

Má nejoblíbenější historka se ale odehrála až po mém odchodu ze země. Americký manažer přijal místo v Jižní Africe a hned první den v nové zemi narazil v novinách na titulěk „Nalezena tři bezhlavá těla.“

Další den: „Nalezeny tři hlavy.“

A třetí den: „Hlavy nepatří k tělům.“

To si jednoduše nevymyslíte.

Proto Afričané přijímají smrt mnohem nonšalantněji než Západané. Mě a zřejmě ani většinu Afričanů naprosto nevyvádějí z rovnováhy zprávy o africkém utrpení, ať už je přímou příčinou cokoliv. Sucho způsobilo neúrodu a tisíce lidí ohrožuje hladomor? Ano, to se stalo během mého dospívání mnohokrát. Napětí mezi kmeny přerostlo ve válku a masakry? Jo, to se v Africe odehrává po tisíciletí, dávno předtím, než se objevili běloši. Vláda bohatne a bere úplatky, zatímco obyvatelstvo hladoví? Aspoň devět nebo deset takových případů si vybavím

z hlavy. Jen během mého života došlo k následujícím tragédiím, jež si vyžádaly nespočetné miliony mrtvých: hladomor v Biafře, genocida ve Rwandě, občanská válka v Angole, povodně v Jižní Africe, hladomor v Somálsku, občanská válka v Súdánu, hladomor v Etiopii, povodně v Mosambiku, krutosti v Ugandě a kmenové války snad v každé další zemi. Našly by se další, ale asi už je vám jasné, co se tím snažím říct.

Jistě, to vše platí i o Evropě – ale možná tak před tisíci lety. Dnes už jen sotva. A Evropa není plná krokodýlů, jedovatých hadů a tak dále.

Holandané se naučili povodně zvládat. Celá Evropa se vypořádala s hladomory – dnes tam neexistují. Kromě několika případů rozsáhlých, státem prováděných masakrů (nacistické Německo, komunistické Rusko) se Evropa po roce 1700 nedá s dnešní Afrikou vůbec srovnávat. Každodenní krutost je pak úplně jiná věc – v Evropě výjimečná, v Africe zcela běžná.

Západ se vyvinul ve společnost se stabilním systémem vlády, právním státem a úctou k právům a životu jednotlivce – nic z toho však pro Afriku neplatí.

Afričtí veteráni mají pořekadlo, obvykle doprovázené pokrčením ramen: „Afrika znovu vyhrává.“ To bývá reakcí na incidenty jako:

oblíbeného misionáře bez zjevné příčiny zmasakruje jeho kongregace
náčelník kmene raději nechá svůj kmen hladovět, než by přijal potraviny od Červeného kříže (tak by totiž ukázal, že není všemocný)
celá země umírá hlady, zatímco její vládce hromadí pohádkové bohatství v zahraničních bankách
k moci se s příslibem demokracie, svobodných voleb atd. dostane nová vláda – rychle se však postará, aby se tato svoboda nevztahovala na druhý kmen
moci se krvavým převratem chopí druhý kmen a obratem se pustí do masakru příslušníků kmene jedna

atd., atd., atd. až do omrzení, až do nekonečna.

Prognózy nejsou zvláště růžové, protože se nezdá, že by se něco zásadního mělo změnit. Podobně temné musí být i závěry, protože upřímně řečeno africké problémy žádná řešení nemají – všechno už bylo vyzkoušeno a selhalo.

Stačí si na webu najít CIA World Facts, vybrat si kteroukoliv africkou zemi (Keňa, Tanzanie, Zambie, Malawi atd.) a porovnat její statistiky s kteroukoliv západní zemí (Portugalsko, Itálie, Španělsko, Irsko atp.). Rozdíly jsou alarmující – a nůžky se nijak neuzavírají, spíše naopak. K horšímu to pak rozhodně jde od roku 1960, kdy většina Afriky získala nezávislost. Pokusili jsme se – a tím mám na mysli Západ – všemi možnými způsoby Africe pomoci. Žádný z nich ale neměl úspěch.

Charita není odpověď – peníze jednoduše končí v kapse prvního, druhého nebo třetího

člověka, který se jich dotkne (v 17 zemích došlo mezi lety 1970 a 1999 k poklesu reálného HDP na hlavu, a to navzdory pomoci Světové banky v hodnotě více než 100 miliard dolarů).

Distribuce potravin vážne, buď kvůli chybějící dopravní infrastruktuře (což je zlé), nebo proto, že místní náčelník úmyslně zdržuje dodávky, aby donutil hladovějící lidi k poslušnosti (což je horší).

Vybavení je buď zničeno, ukradeno nebo rozprodáno za zlomek své skutečné ceny. Desetiletí „zahraniční pomoci“ vytvořila kontinentální infrastrukturu, která by – vyjme-li Jižní Afriku – nedokázala udržet při životě ani město o velikosti Pittsburghu.

Přidejte k tomu výše popsanou nevyčerpatelnou zásobu triků a fíglů Matky přírody – dlouhá sucha následovaná prudkými povodněmi, nadbytek zvířat, plazů a hmyzu tak nebezpečného, že život je dost laciný už předtím, než se do hry vloží člověk – a může vám vyjít jediné: katastrofa.

Člověk tak nevyhnutelně dospívá do stavu rezignovanosti, což je ovšem našemu humanistickému založení proti srsti – zvykli jsme si neduhy světa napravovat (pravé neštovice, obrna, cokoliv) a uznat porážku je tak pro nás nemyslitelné. Ale v modelovém africkém případě nemůže vakcína proti obrně fungovat, když se k dětem nedostane kvůli zkorumpovanému vládci, vystrašenému náčelníkovi, neexistujícím cestám nebo zločincům, kteří ji ukradnou a prodají někomu jinému. I kdyby zítra objevili lék na AIDS a zdarma jej nabídli každé africké zemi, šíření nemoci by se jen trochu zpomalilo, ale stěží zastavilo. V podstatě byste museli naočkovat co možná nejvíc dvouletých dětí a odepsat celé dvě starší generace.

Zbývá tedy jediná a tvrdá odpověď: přijmeme naši bezmoc změnit Afriku a nechme, ať plave sama – nebo klesne pod hladinu.

Možná to někomu zní hrozně; i když se ovšem celý africký kontinent propadne do hučícího víru nemocí, hladomoru a krutosti, tak to je holt smůla, my ale máme na práci jiné věci – a někdy holt člověk musí uznat: „S tím se prostě nedá nic dělat.“

Brutalita, krutost, korupce, faleš, divošství a neschopnost typické pro celý světadíl jsou tak nepřekonatelnou překážkou pro každého člověka s dobrými úmysly, že civilizovaná představitost ve snaze věci vylepšit tváří tvář její obrovitosti a všudypřítomnosti naráží na své pevně stanovené hranice. Západní média by se ani neměla obtěžovat zpravodajstvím, to totiž jen pomyslným ostnem popichuje náš smysl čest a instinktivní potřebu s tím něco udělat, cokoliv. Všechno ale už dávno vyzkoušeli před námi – neúspěšně. Pochopitelně vše kromě samostatnosti.

Měli bychom se mít na pozoru, aby se Afrika nedostala do Spojených států, jinak bude mít naše společnost velký problém. Zaznamenal jsem, že několik amerických církví se snaží přivést do Ameriky skupiny afrických uprchlíků a totéž se děje i v Evropě. Velký omyl. Pamatujte na má slova, toto pomýlené dobrodětství se nám brzy velice ošklivě vrátí.

Ještě horší by však bylo propadnout dojmu, že africká primitivnost skrývá nějaké odpovědi na výzvy, jimž dnes čelí západní společnosti: vzpomínáte si ještě na „*It Takes A Village*“? Věřte mi: Afrika nemůže Západu nabídnout jedinou věc, která už se někdy dřív neosvědčila, která by nebyla krokem zpět a která není horší než nebo popírá to, co už máme.

A mé řešení celého afrického fiaska? Obehnat celý světadíl vysokou zdí, dodat těm uvnitř výzbroje a bomb, co hrdlo ráčí – a poslední přeživší by měl světu udělat službu a radši se zabít.

Nějaký kissingerovský zastánce reálpolitiky jistě bude nevyhnutelně horovat pro intervenci, protože vakua po západní pomoci by snad mohli využít komunističtí Číňané a posílit tak svůj vliv v oblasti. To se ovšem nestane ze dvou důvodů.

Zprvé nemá Čína dost peněz, aby je vyhazovala oknem a zadruhé by i výsledky komunistické pomoci byly naprosto totožné jako té západní. Angola i Mosambik jsou komunistické země – a obě dvě jsou hospodářským debaklem. Prognózy obou zemí jsou katastrofální a v dalších afrických zemích by tomu nebylo jinak.

Afrika si musí pomoci sama, Západ to udělat nemůže a ani by se o to neměl pokoušet. Výsledky minulých snah totiž mluví za vše.

Úvaha Kima du Toita *Let Africa Sink* vyšla původně na osobním blogu autora 26. května 2002.